

Kompetenciák, tulajdonságok, minősítési szintek – avagy milyen követelményeknek kell megfelelniük az európai könyvtári és információs szakembereknek

Nemrégiben jelent meg magyar nyelven a Könyvtári Intézet által közreadott EuroTéka sorozatban a LIS Euroguide-ként (francia nevén Euroréférentiel...) közismert dokumentum, amely a CERTIDoc projekt keretében francia–spanyol–német–belga együttműködésben készült. Ahogy arról a Katalist levelező lista tudósított, a dokumentum magyar nyelvű változata már korábban elérhető volt a CERTIDoc honlapján (www.certidoc.net) a francia, angol, spanyol, portugál, német, olasz és horvát nyelvű verziók mellett.

Idézet az előszóból: „*E dokumentum szól mindazokhoz, akik szakterületükön állást keresnek, hiszen ellenőrizhetik felkészültségüket, képességeiket, 'piaci értéküket', s a megszerzett minősítéssel könnyebben tudnak Európában munkát vállalni – ugyanakkor szól azokhoz is, akik már aktív munkavállalói a könyvtári-informatikai szakterületnek, mert a dokumentum segítségével megismerhetik a besztásukkal szemben támasztott követelményeket, és ennek alapján dönthetik el: milyen irányban kell továbbképezniük magukat. Az anyagban leírtak segítségére lehetnek a szakterület vezetőinek, mert a dokumentumban rögzített európai követelményszintekhez tudják igazítani humán erőforrás-fejlesztési politikájukat, európai szinten elfogadott minősítéssel rendelkező, felkészült, tapasztalt munkatársakat tudnak foglalkoztatni és – szintén a leírtakra támaszkodva – ki tudják alakítani munkatársaik továbbképzési programját.*”

A LIS Euroguide (azaz az európai információs szakemberektől elvárt kompetenciákat tartalmazó útmutató) fordításához a dokumentum 2. kiadásának (2004) francia és angol nyelvű változata állt rendelkezésre. Nagy segítséget jelentett a Franciaországban dolgozó Grebot Ágnes támogatása, aki több éve figyelemmel kíséri a CERTIDoc projekttel kapcsolatos magyarországi munkálatokat.

A nyomtatott kötet magyarországi népszerűsítése, megismertetése és szakmai vitája most kezdődik. Ehhez a Magyar Könyvtárosok Egyesületének előkészületben lévő rendezvénysorozata (*Versenyképes ország – versenyképes könyvtárossal*) adja majd meg a felütést. A rendezvények országos nyitó eseménye a tervek szerint 2007. szeptember 12-én lesz, ahol a témák között nagy hangsúllyal szerepel majd a könyvtárosok kompetenciáinak fejlesztése. A hétéves továbbképzési rendszer szintén kiváló alkalmat kínál a CERTIDoc minősítési rendszerének magyarországi kipróbálására.

Mivel az Euroguide nem lezárt, hanem élő, frissítendő, karbantartandó dokumentum, és maga a minősítési rendszer alkalmazása is számos megtárgyalandó

kérdést vet fel, a francia könyvtáros egyesület, az ADBS CERTIDoc munkacsoportja 2007. június 15-én külföldi meghívottak részvételével megbeszélést szervezett Párizsban. A megbeszélésnek az volt a célja, hogy az európai szakmai egyesületek erősítsék meg együttműködési szándékukat az információs szakemberek kompetenciáinak közös fejlesztését illetően. A témák között szerepelt a vonatkozó európai projektek – a Leonardo da Vinci program keretében folyó DECIDoc (1998–2000) és CERTIDoc (2002–2004) – eredményeinek hasznosítása, az Euroguide fordításával és alkalmazásával kapcsolatos tanulságok értékelése, illetve a további tervek és teendők megtárgyalása, egyeztetése.

A találkozóra meghívást kaptak mindazok az egyesületek és intézmények, amelyek az említett projektekben és az azt követő munkálatokban részt vettek. A találkozóon magyar részről az OSZK Könyvtári Intézete volt jelen, amely több éve figyelemmel kíséri az említett projekteket, és az Euroguide fordítását, közreadását gondozta. A tanácskozáson tizenkét ország képviseltette magát: a konzorcium eredeti tagjai mellett (akik közül Németország távol maradt) Csehország, az Egyesült Királyság, Horvátország, Magyarország, Olaszország, Portugália, Románia és Svájc.

Az információs szakembereknek meglévő kompetenciáik elemzéséhez és új kompetenciák megszerzésének ösztönzéséhez ma már két eszköz áll rendelkezésre: az Euroguide és az európai minősítési rendszer. A két eszköz – bár eltérő célt szolgál – szorosan kapcsolódik egymáshoz.

Az európai minősítési rendszert ösztönző program motorja a francia egyesület, az ADBS, amely közel másfél évtizede munkálkodik a szakmai kompetenciák megfogalmazásán, gondozásán és propagálásán.

Hol és mire használják az európai minősítési rendszert?

A francia kollégák 2005-től kezdve alkalmazzák a CERTIDoc szabályait és szabályzatait, és az idei év közepén korábbi minősítési rendszerük helyett be is vezették az európaiat. Már öt szakember nyerte el az európai minősítést. Az ADBS a többi országot is segíti: belga és francia érdeklődők számára 2005 júniusában képzést szervezett.

Spanyolországban jelenleg a menedzselési-koordinálási struktúra kialakításán dolgoznak, továbbá azzal foglalkoznak, hogy a szakmai tapasztalatok és a végzettség elismerése hogyan hangolható össze. Eddig az egyetemi szintű minősítéssel foglalkoztak, és a spanyol nyelvterület Európán kívüli országait is pártfogolják.

Olaszországban az AIDA egyesület három másik szakmai szervezettel közösen létrehozta a CERTIDoc Italia elnevezésű testületet. Az előírt bejelentkezési dokumentumok összeállításán, megfogalmazásán és fordításán dolgoznak. Több jelentkező felkészítése és minősítése után várhatóan a munkálatok során előállított eszközöket általános használatra elfogadják és alkalmazzák majd. A CERTIDoc Italia kérelmet készül benyújtani, hogy minősítő testületként akkreditálják, és a konzorcium tagjává válhasson.

Három másik országbeli egyesület (Belgium, Svájc, Románia) ugyanerre törekszik, de náluk még kevésbé haladt előre a folyamat. *Belgiumban* az ABD/BVD egyesület partneri együttműködést folytat az ADBS-szel. Nehézségeik a két ország rész közötti egyeztetés és a minisztérium bevonása terén merültek fel. Prob-

lematikusnak tartják a más szakmákkal való egyeztetést is. *Svájcban* komoly előkészületek után 2006 végén három egyesület megalakította az Euroréférentiel Suisse elnevezésű országos munkacsoportot, amely szintén partneri megállapodást kötött az ADBS-szel. Várható a CERTIDoc Suisse megalakulása. *Romániában* az ABIDOR egyesület kezdeményezésére jelenleg egyeztetik a partneri megállapodás feltételeit, hasonló szellemben. *Portugáliában* a Szakképzési Intézet az asszisztensek szakmai profiljának elkészítésére használta az Euroguide-ot; a magasabb szintű minősítést egyelőre nagyon nehéznek találták. Több szakma egyesületei fontolgatják egy közös országos minősítő intézmény létrehozását.

A *cseh és a horvát* résztvevők a tanácskozáson a megvalósítás, alkalmazás konkrét teendőivel kapcsolatban kértek tanácsot: őket a már előrébb tartó országok (Belgium, Románia) példáihoz, tapasztalataihoz utalták. Horvátországban – ahol a bolognai folyamatnak köszönhetően a levéltárosok, könyvtárosok és muzeológusok képzésének első három éve közösen zajlik – az Euroguide-ot összevetették a különböző szintű képzések tartalmával, hogy a minősítési rendszert és a felsőoktatást, valamint az egyesületi szervezésben történő szakképzést összehangolják.

Az *Egyesült Királyságban* komolyan érdeklődnek az európai minősítési rendszer iránt, de jelenleg meglévő saját eljárásaikat újítják meg. 2007 végén zárul ez a munka, utána mérlegelik a csatlakozást a CERTIDoc programhoz.

A párizsi tanácskozás megállapította, hogy

- világosan meg kell határozni az Euroguide helyét a különböző minősítési eszközök között;
- a minősítést össze kell hangolni a felsőoktatás átalakulásából (bolognai folyamat stb.) adódó fejleményekkel;
- és az ISO/IEC 17024 (2003) szabvánnyal is, amely a minősítést végző szervezetekkel, intézményekkel kapcsolatos követelményeket rögzíti (General requirements for bodies operating certification of persons);
- stratégiai döntésekre, mégpedig több európai egyesület közös stratégiájára van szükség;
- rendkívül fontos az egyesületek, képző- és egyéb intézmények megnyerése, az európai minősítési kezdeményezés népszerűsítése, a lehetséges partnerek érdeklődésének felkeltése.

Megfogalmazódott az a következtetés, hogy – mivel a szakmai minősítés és a képzés szorosan összefügg – a minősítési rendszert propagáló és működtető szakembereknek alaposan ismerniük kell az adott tudományterület oktatásának minden aspektusát, és érzékeltetniük kell, hogy a szaktudás, szakértelem – tekintet nélkül arra, hogyan szerezte meg valaki – elismerése és az oktatási tervek, intézmények akkreditálása egymást kiegészítő, nem pedig egymással versengő eszközök, illetve folyamatok.

Mi a LIS Euroguide jelenlegi helyzete?

Az Euroguide-ot már tizenegy nyelvre fordították le; a legtöbb országban nyomtatott és on-line változatát egyaránt használják, legjellemzőbben a könyv-

tárosképzés tanterveinek elkészítése, illetve fejlesztése során (Spanyolországban, Belgium francia nyelvű részén).

Franciaországban a tájékoztató szakemberek foglalkoztatásának tipikus területeit vették számba segítségével; Portugáliában a szakma imázsáról készítettek felmérést. Az Euroguide ugyanakkor a kompetenciák európai szintű minősítésének eszköze is, de még nem állt rendelkezésre elég idő ahhoz, hogy megítéljék, beválják-e ebben a szerepkörben.

Portugáliában az oktatási intézmények mind használják az Euroguide-ot (a felsőfokú könyvtárosképzés 1–3. évének tanterveit is hozzáigazították). Főként a webes kiadás népszerű. e-könyvvel is kísérleteztek ugyan, de abban a formában csak a felsőoktatásban tudták értékesíteni.

Horvátországban most készül a foglalkozások (munkakörök) és a tudományos címek „katalógusa”. A horvát és a cseh résztvevő jelezte, hogy országos minősítési bizottságot készülnek alakítani. Az ADBS illetékes munkacsoportjára tanácsadóként, a szükséges dokumentáció elkészítésében és a szabályok értelmezésében számítanak.

Az Egyesült Királyságban a könyvtárosok és tájékoztató szakemberek felsőfokú képzéséről nemrégiben hivatalos állásfoglalás született (az Euroguide-tól függetlenül). Az angol könyvtároseejesület (CILIP) CERTIDoc-kal kapcsolatos kérdőíves on-line felmérése az Euroguide-ról egyben a dokumentum propagálását is szolgálta.

A párizsi tanácskozás összegzésében a levezető elnök a következőket emelte ki:

- Az Euroguide felhasználásának rendkívül fontos területét jelentik a felsőoktatási tantervek; a kompetencia-alapú oktatás megvalósítását célként kell kitűzni.
- A dokumentum jól felhasználható lenne a könyvtárassággal „szomszédos” területeken, továbbá a humán erőforrás-menedzsmentben és a kormányzati munkában is.
- Az Euroguide hivatkozási alapként szolgálhat annak bizonyítására, hogy a könyvtári-információs szakma strukturált tudással, európai szinten egyeztetett követelményrendszerrel rendelkezik.

Mi lesz a LIS Euroguide jövője?

A francia kollégák a tanácskozás elé terjesztették a dokumentum frissítésének (3. kiadásának) teendőit, eldöntendő kérdéseit. A terv megvitatása, a partnerek folyamatos eszmecserejét és közös munkáját lehetővé tevő munkamódszer kialakítása megkezdődött. A résztvevők egyetértettek abban, hogy folytatni kell az Euroguide munkálatait, mégpedig együttműködés keretében. A dokumentumot folyamatosan frissíteni fogják, és belátható időn belül új kiadványként adják közre az eredményt (a tervek szerint 2009 nyarán). A munkálatok menetrendjét gondosan meg kell tervezni. (Gondolni kell arra is, hogy mindez tizenegy nyelvi változat párhuzamos korrigálásával jár!) A konzorcium tagjai az egyes országok (vagy nyelvterületek) országos szakmai egyesületei lesznek, amelyek az Euroguide használóival tartják a kapcsolatot. A tagok részt vesznek a példatár szerkesztésé-

ben, illetve észrevételeket tehetnek a már szereplő és újonnan előterjesztett példákhoz is. (Többen a wikipédia kollektív szerkesztési módszerét javasolták alkalmazni.)

2007 őszén várható a döntés arról, hogy ki tartja kézben és ki menedzseli a frissítési projektet (három tagú, valószínűleg francia, belga és román szakemberekből álló csoport összeállítása lenne célszerű), és ki vállalja magára a közös szerkesztést lehetővé tevő weblap működtetését. A két munkanyelv továbbra is a francia és az angol lesz. A fordításokat módosító munkák a végleges verzió 2009. évi közzététele után kezdődhetnek meg.

Két-három tagból álló külön csoport (előreláthatólag francia, horvát, olasz együttműködésben) fog a glosszáriummal (fogalommeghatározásokkal) foglalkozni; ezt a részt a dokumentumtól elkülönítve szerkesztik. A glosszárium több (angol, francia, német, spanyol) nyelvű lesz. Fontos szempont, hogy magának a dokumentumnak egyszerűbb, és jobban olvasható legyen a nyelvezete. Tartalmának egy részét a könnyebb érthetőség kedvéért vizuális eszközökkel, folyamatábrá-szerűen is megjelenítik majd.

2008 februárjában európai uniós pályázatok kiírása várható, ezt az együttműködő partnerek figyelemmel kísérik, mivel szeretnének pályázatot benyújtani. Felmerült a skandináv országok és nemzetközi egyesületek (EBLIDA, EUCLID stb.) bevonása a programba. Az összejövétel lezárásakor Jean Meyriat professzor felvetette, hogy érdemes lenne a megbeszélésen részt vett Csehország, Horvátország és Magyarország esetleges konzorciumi tagságát is megfontolni.

Hegyközi Ilona